

Rozhovor s guvernérom NBS Jozefom Makúchom: Čakajú nás najmenej dva úspešné roky
13. 10. 2017; Hospodárske noviny, s. 6-11; Iveta Grznárová

Čakajú nás najmenej dva úspešné roky

(13. 10. 2017; Hospodárske noviny, HN magazín, s. 6,7,8,9,10,11; Iveta Grznárová)

CELÝ ŽIVOT SA VENUJE BANKÁRSTVU A UŽ SIEDMY ROK PÔSOBÍ NA POZÍCII GUVERNÉRA NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA. ČO HO NA TEJTO PRÁCI BAVÍ A ČO MU DO NEJ VNÁŠA NAJVÄČŠÍ ADRENALÍN? A AKO VIDÍ FINANČNÚ MINULOSŤ A SÚČASNOSŤ SLOVENSKA? AJ O TOM SME SA ROZPRÁVALI S JOZEFOM MAKÚCHOM.

Čo preferuje guvernér Národnej banky Slovenska? Hotovosť alebo kartu?

Podľa toho kedy. Čo je užitočnejšie, to použijem.

A teraz máte pri sebe nejakú hotovosť?

Určite (úsmev).

Ste človek, ktorý v podstate celý život trávi v bankovníctve. Lákala vás táto dráha už v detstve?

To sa nedá povedať, hoci otec robil v tejto oblasti. Skôr ma lákalo spoznávať cudzie krajiny. Čítal som veľa cestopisov a dobrodružných románov, Zikmunda a Hanzelku, Verna... Bol som zvedavý, či je všetko také, ako to videli oni.

Napokon ste však predsa len išli v šľapajach otca. Čo vás na práci finančníka baví? V čom spočíva kúzllo pozície guvernéra Národnej banky?

To kľúčové slovo je dynamika. Je to o ustavičnej zmene, čo možno spôsobila aj doba. Celý môj profesijný život sa stále niečo dialo - rušil sa štát, zakladal sa nový, zakladala sa Národná banka, stále sa niečo reštrukturalizovalo, pripravovalo, zrušila sa jedna zmena, zaviedla sa druhá... Človek je neustále v kontakte s množstvom nových poznatkov, situácií a s tímami múdrych, slušných a erudovaných ľudí. Či už sú to tímy v ECB, v BIS, alebo u nás v NBS.

A keby som sa ako laik spýtala, čo guvernér NBS vlastne robí?

Som štatutár inštitúcie, teda riadim denný život banky. Máme na to Výkonnú radu NBS, ktorá sa zaoberá tým, čo potrebujeme budúci týždeň spraviť, aby banka fungovala. Potom je Banková rada NBS, kde riešime koncepčné veci, napríklad stabilitu finančného sektora, strednodobé predikcie a podobne Rada guvernérov ECB je to takzvané vyššie poschodie, kde riešime záležitosti eurozóny a Európskeho systému centrálnych bánk.

A čo vám v rámci práce prináša najväčší adrenalín?

Asi to, keď sa musíme zaoberať vecami, ktoré nie sú slušné, čestné a neraz až za hranicou zákona. My sme totiž inštitúcia, ktorá naozaj funguje podľa pravidiel a dosť často sa nám stane, že "protistrana" pracuje opačne. Vtedy mi adrenalín naozaj stúpne.

Ako dokážete stres potom odfiltrovať?

Mám na to viac spôsobov. Bežnou reakciou je ísť do lesa a vychodiť to...

Robíte to niekedy aj počas pracovného času?

Guvernér a členovia Bankovej rady nemajú ohraničený pracovný čas. Rýchla chôdza je dobrým spôsobom ako odbúrať stres. Stres však filtrujem aj na plánovaných dovolenkách, či už na všetkých možných slovenských vrchoch - od Tatier po Fatry, s manželkou aj deťmi máme toho veľa prechodeného aj prelezeného - alebo niekde vo svete. Navyše, bývam v Lamači, takže raz-dva vybehnem na Kačín alebo Železnú studienku. Bojovať so stresom mi však pomáha aj hudba, veľmi rád mám tú vážnu, najmä husľové koncerty. Na odreagovanie je však ešte lepšia tvrdá muzika ako Black Sabbath, Pink Floyd či Led Zeppelin, čo sú vlastne skupiny môjho dospievania. Zo slovenských je to hlavne Collegium Musicum.

Ale rock si asi v kancelárii nepúšťate?

Najmä doma, ale už sa mi stalo, že som si musel nejakú hudbu pustiť aj tu.

A keby som sa vás spýtala na najväčší adrenalín v rámci celého vášho sedemročného pôsobenia vo funkcii guvernéra? Čo boli najkrušnejšie chvíle?

Ťažko povedať. Hneď na začiatku som rovnými nohami vhurol do krízy, no tá u nás vrcholila ešte pred mojím nástupom do funkcie, v prvom štvrtroku 2009. Potom však postupne rástla nezamestnanosť, až skončila niekde pri pätnástich percentách. Boli to dosť nepríjemné veci. Ako aj dlhšie obdobie, keď sme boli s infláciou v záporných hodnotách. Ale na Slovensko kríza až taký priamy dosah nemala - z jednoduchého dôvodu: nemáme tu nejako veľmi rozvinutý finančný trh. Mnohé štáty však mali dosť veľké problémy a bolo ich potrebné riešiť. Či už to bolo Grécko, Portugalsko Írsko, Taliansko... Nikdy predtým sa nič také v histórii nestalo a riešenia sa nedali prevziať z teórií významných ekonómov. Z pohľadu finančníka to bolo v istom zmysle inšpirujúce obdobie, prinieslo veľa nových poznatkov, prístupov. Teraz nastal čas z neštandardných opatrení prejsť postupne opäť na štandardné riešenia. Takže keď nám za dažďa veľmi dobre poslúžil dáždík nebudeme ho nosiť, keď už neprší.

Dnes sa občas opäť skloňuje druhá kríza. Vnímate tento strach ako opodstatnený?

Na Slovensku sa zvykne dosť preháňať, viac ako inde vo svete. Robíme často zbytočnú paniku a ako sa pritom hovorí, najhoršia smrť je smrť z oplašenia (smiech). Rád si preto čítam Reuters alebo Financial Times, pri nich prídem na iné myšlienky. Momentálne nemám vôbec pocit, že by v dohľadnom čase nejaká kríza hrozila. Predikujeme, naopak, najmenej dva roky úspešnej ekonomiky, rast nad štyri percentá, v zamestnanosti máme presne opačný problém - chýba nám pracovná sila. Naozaj, ekonomike sa darí a my si to tu nie vždy vieme vážiť. Vnímame problémy, ktoré na trhu sú, preto prijímame rôzne opatrenia a poukazujeme na to, že krivka sa blíži niekam, kde už sú výstražné svetlá. Samozrejme, kríza môže nastať nečakane, ale nemyslím si, že ju odštartujeme na Slovensku.

V bankovníctve sa pohybujete od roku 1989. Čo sú podľa vás často zabúdané kľúčové okamihy, ktoré menili "životy" a financie Slovákov?

Napadá mi najmä jeden, ktorý sa odohral v 90. rokoch. V súvislosti s týmto obdobím sa veľa hovorí o tom, ako vznikla Národná banka, banková rada, prvá mena, ako sme v strese kolkovali, lebo menová únia mala byť pol roka, reálne však trvala iba päť týždňov. Ale na čo sa zabúda je, že po rozdelení ČeskoSlovenska sme potrebovali sformovať aj bankový sektor, v ktorom chýbali pravidlá, aj regulácia, boli sme tu v úplnom legislatívnom vákuu. V roku 1994 sme vydali celý rad opatrení, ktoré riešili, čo majú banky urobiť so ziskom, ako tvoriť kapitál, ako ohodnocovať riziko a zabezpečovať likviditu. Chceli sme reformovať bankovú sústavu, pred vtedajšími voľbami sme mali pripravený celý projekt. Bolo na to však potrebné

prijať nejaké zákony a nová vláda to nebola ochotná urobiť... Pre mladšie generácie pripomeňme, že išlo o vládu Vladimíra Mečiara.

... takže sa celá tá reštrukturalizácia zastavila a znovu sa začala až po voľbách 1998. Dôsledkom bolo, že to vyšlo oveľa drahšie, vznikli tam oveľa väčšie škody. Začali sa opäť dávať úvery, ktoré sa nikdy nevrátili. Ozdravenie portfólií stálo 113,12 milardy korún a kapitálové posilnenie bánk 18,9 milardy korún. Na jeseň v roku 1994 podiel nesplácaných úverov podnikom dosiahol 30 percent. V roku 1999 podiel nesplácaných úverov podnikom dosiahol až 57 percent. Peniaze, ktoré sa použili na tvorbu kapitálotvornej vrstvy - keď chcem byť veľmi slušný - sa mohli použiť oveľa rozumnejšie na rozvoj ekonomiky. Niečo, našťastie, zafungovalo, ale len vďaka statočnosti určitých privatizérov. Celý mechanizmus bol však v princípe negatívny a sektor vtedy veľmi utrpel.

A čo vás najviac trápi na slovenskej súčasnosti a aktuálnych finančných problémoch?

Skôr ma trápi, že táto spoločnosť nefunguje tak, ako som predpokladal, že po toľkých rokoch fungovať bude. Stále je tu veľa rušivých vplyvov, ktoré by mali byť už vyladené. Je tu veľa nekorektnosti, neslušnosti, veľa neštandardných riešení - samozrejme, negatívnych. Sám neviem, čo s tým. Ľudia si nie celkom uvedomujú, že majú život vo svojich rukách a nevyužívajú svoje možnosti dostatočne, aby vlastné záujmy a očakávania dali výraznejšie najavo a presadili si ich. Minule sa nejaký starosta vyjadril, že vláda pre nich nič nerobí. Nikto to však za nich neurobí. Ale už to slovo vláda v modernej spoločnosti nemá čo hľadať. Vláda

nie je od slova vládnúť, ale slúžiť ľuďom. Osobne som si myslel, že pri 25. výročí, ktoré budeme onedlho sláviť, budeme na tom lepšie.

Ako sú na tom Slováci s finančnou gramotnosťou? Zlepšujeme sa?

Určite áno, ale stále sú veľké skupiny ľudí, ktoré sú - povedané veľmi odborné - niekde na hranici finančnej inklúzie. Možno aj preto, že nemajú šancu sa finančne vzdelávať, sú náchylní uveriť rôznym čarodejným produktom. Systémovo sme veľa vecí vylúčili, ale stále sa objavujú pokusy, ako dôverčivých ľudí obráť o peniaze. V oblasti finančnej inklúzie sa na Slovensku jednoducho stále robí málo. Túto situáciu však musia riešiť iní nielen NBS.

Čo sa NBS týka, mnohí ľudia ani nevedia, čo presne spadá pod jej kompetencie.

Na čo sa vás zvyknú najčastejšie pýtať?

Naozaj najčastejšia otázka je, prečo im v peňaženke zavadzajú jedno- a dvojcentovky. Otázky sa však veľmi menia podľa toho, čo práve život prináša. Momentálne ja najaktuálnejšia téma ochrana spotrebiteľa.

A ako odpovedáte na tie centovky?

Mne zavadzajú tiež (smiech). Ale nevieme o tom rozhodnúť my. Je to vec Európskej komisie - pokiaľ ide o ich zrušenie. A pokiaľ ide o ich nepoužívanie, to by sa dalo riešiť cenovým zákonom, ako to urobili Fíni, že zaokrúhľujú na celé päť- alebo desaťcentovky, a preto ľudia drobné prestanú prirodzene používať.

Myslíte si, že by sa to takto mohlo udiat' aj u nás?

Bez problémov, aj bez dodatočných nákladov. Naopak, my ako banka by sme na tom získali, pretože práve drobné nominály nás stoja vo výrobe viac, ako je ich hodnota.

Nepýtajú sa vás ľudia aj na to, čo sa vlastne nachádza v trezoroch Národnej banky?

Čo by sa tam malo nachádzať? Eurové bankovky a mince. Zlato máme uskladnené inde.

A aké najstaršie bankovky tam držíte? Nedávno sme sa napríklad dočítali, že tam máte desaťdolarovku podpísanú Michalom Bosákom, významným americkým bankárom slovenského pôvodu.

To však hovoríme o archíve. Tú bankovku, samozrejme, máme, pán Bosák ju banke osobne odovzdal. Archív je celkovo veľmi zaujímavý. Z histórie banky tam máme rôzne účastniny, akcie, cenné papiere ešte z Rakúsko-Uhorska, prvej republiky, slovenského štátu... Aj osobné memoáre, trebárs pracovný stôl Imricha Karvaša, ktorý urobil veľmi veľa pre bankovníctvo aj Slovensko ako také v zložitom a ťažkom životnom období (počas slovenského štátu - pozn. red.) a ktorého stále pokladáme za nášho prvého guvernéra. Veľa zaujímavých vecí máme aj v Múzeu mincí a medailí v Kremnici, od hrivien, až po súčasné peniaze. Do Kremnice sa určite treba ísť pozrieť. Sme jediná národná banka na svete, ktorá vlastní mestský hrad. Každé leto tam robíme organové koncerty, tamojší organ má veľmi krásny zvuk, veľmi radi si tam chodia zahrať svetové špičky.

Učíte na Ekonomickej univerzite, ste teda v kontakte s najmladšou generáciou.

Aká je?

Ťažko povedať. Každý ročník je iný - ako ročníky vína. Nedá sa povedať, že by sa to zlepšovalo alebo zhoršovalo. Všeobecne prevláda názor, že kvalita vzdelania ide dole. Ale ja zo svojich študentov nemám taký pocit. Jeden rok mám na prednáškach veľmi živý tím ľudí, zaujímajú sa, prerušujú ma, vtedy je radosť učiť. Inokedy tam zas mám najmä "čakateľov na diplom", keď si väčšina pod lavicou niečo číta alebo esemeskuje.

Vrátim sa ešte k vám. Čím by ste boli, keby ste neboli bankárom?

Ťažko povedať. Ale podľa všetkého by som asi nebol príliš bohatým človekom, ale mal zaujímavý život, lebo pôvodne som sa hlásil na teóriu literatúry. Mali sme ako študenti divadielko, písal som básničky aj prózu, aj som získal nejaké ceny. Všetko sa to začalo na škole netypickej pre literatúru, vojenskej strednej, lebo sa tam ako absolvent objavil divadelný režisér Ľubo Vajdička a keďže sa asi nudil, dal dokopy ľudí, ktorí sa mu zdali zaujímaví a vzbudzoval v nás záujem o literatúru. Tam som začal písať tie básničky.

A venujete sa tomu dodnes?

Ale len občas, do zásuvky. Dosť sa však stretávam s ľuďmi z tejto oblasti, s Milou Haugovou, s Antonom Hykischom. Obom sme na pôde NBS krstili aj knihy. Na vysokej škole

som aj bol v klube Nového slova Vojta Mihálik a Vojta Kondróta a bolo to veľmi zaujímavé obdobie. Robili sme si stretnutia vo Vේčku, so Zuzanou Kuglerovou, Dankou Hivešovou a vedel by som spomenúť mnoho ďalších ľudí.

Takže finančným smerom ste sa vybrali vlastne preto, lebo vás neprijali na literatúru?

Niekde bolo treba študovať, robiť sa mi po skončení strednej školy ešte nechcelo. A na ekonómiu sa v tom čase nebol problém dostať. Napokon ma začala aj baviť.

Ešte otázka na záver: máte obľúbený finančný vtíp?

(Úsmev). Môžem povedať dva. Finančný a bankársky.

Nech sa páči.

Drevorubačovi zomrela mladá žena a zostalo mu bábätko, ktoré bolo potrebné dojčiť. Poprosil preto pána Boha, aby mu dal peniaze, nech si môže zaplatiť dojku. Pán Boh sa to rozhodol vyriešiť inak a nechal mu narásť prsia. Archanjel, čo to mal na starosti, sa ho pýtal: a prečo ste mu nedali tie peniaze? Hovorí: nehnevaj sa, nebudeme míňať likviditu, keď môžeme urobiť zázrak. Žiaľ, aj v našom reálnom živote sa často snažíme robiť skôr zázraky, ako míňať likviditu (úsmev).

A ten bankársky?

Ten je možno ošúchanejší. Päťstoeurovka a päťdesiatcent prídu pred nebeskú bránu a svätý Peter sa na ne pozrie a hovorí: päťstoeurovka, ty do očistca a uvidíš sa, či neskončíš v pekle, a päťdesiatcentovka, ty do neba. Päťstoeurovka sa rozčúli: ja, taká významná, veľká, vážená na pozemskom svete, mám takto skončiť? A Peter na to: to je síce pravda, no len málo slušných ľudí ťa malo na tomto svete v rukách, zato päťdesiatcentovka je v kostole každý deň.

Jozef Makúch

Narodil sa 26. augusta 1953 v Podhájskej. Vyštudoval odbor financie na VŠE v Bratislave. V roku 1989 bol vymenovaný za docenta. Prvý raz sa zamestnal v roku 1976 v Štátnej banke československej. Od júla 1978 pracoval na VŠE, od septembra 1989 ako docent. V rokoch 1991 - 1994 bol dekanom Národohospodárskej fakulty EU. Od januára 1993 do decembra 1996 bol členom Bankovej rady NBS. Od novembra 2000 pracoval ako predseda Úradu pre finančný trh, od apríla 2002 do decembra 2005 ako predseda Rady Úradu pre finančný trh. Členom Bankovej rady NBS sa opätovne stal v roku 2006. Od roku 2010 je guvernér NBS.

FOTO:

S DEŤMI počas Dní otvorených dverí.

CESTOVATEĽ. Jozef Makúch na tohtoročnej dovolenke v Čile.